

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ТЕМА „ГРАДСКОТО СТОПАНСТВО В БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ“ (ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА)

Емилия Вачева

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

На 30 септември и 1 октомври 2016 г. се проведе първата научна конференция на Центъра за стопанско-исторически изследвания (ЦСИИ) на тема „Градското стопанство в българските земи през вековете“. Съорганизатор и домакин на форума бе катедра „Социални и хуманитарни науки“ при Икономически университет – Варна. В конференцията взеха участие университетски преподаватели, представители от институти на БАН, доктори и докторанти, музейни специалисти – автори на изследвания из областта на стопанската история и историята на икономическите учения. Конференцията откри проф. д.и.н. Иван Русев (Икономически университет – Варна), председател на Управителния съвет на ЦСИИ. На пленарната сесия бяха изнесени четири доклада. **Доц. д-р Светлана Иванова** (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) представи изследване на тема „Гърци – османски търговци на далечни разстояния – статут и културна идентичност“. В него тя разкри статуса на немюсюлманските търговци на далечни разстояния в Османската империя. На базата на разнообразни османски документи авторът формулира тезата, че в определени случаи османската канцелария прави разлика между гръцки и други православни търговци, спадащи към тази ка-

ИЗВЕСТИЯ НА ЦЕНТЪРА ЗА
СТОПАНСКО-ИСТОРИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

ТОМ ПЪРВИ
ГРАДСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ
ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ

тегория. **Проф. д.и.н. Милко Палангурски** (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“) изнесе доклад на тема „Търговци и политика (1886 – 1899)“. В него той очертава ролята и мястото на депутатите търговци в българския политически живот – те практически осигуряват не само съществуването на партиите, но и тяхната успешна политическа дейност. В третия доклад на тема „Издръжката на българското православно духовенство в Княжество България“ **проф. д-р Петко Петков** (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“) разгледа законодателната основа и практическата реализация на материалната издръжка на българското православно духовенство, което според Търновската конституция представлява „господстващото“ в Княжество България изповедание. **Доц. д.и.н. Пенчо Пенчев** (Университет за национално и световно стопанство) говори на тема „Българските икономисти и идеите за балканска и европейска стопанска интеграция (1878 – 1944 г.)“. Той проследи теоретичните виждания на българските икономисти към различни идеи за формиране на балкански, европейски или друг митнически съюз, за мястото на България в него и за ползите за страната.

Работата на конференцията премина в рамките на четири панела с различни тематични направления. В първия панел – „Българското градско стопанство през XIX в. – извори, личности, теоретични проблеми“, с модератор проф. д.и.н. Милко Палангурски бяха изнесени шест доклада. **Д-р Радослав Спасов** (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) представи изследване на тема „Аспекти на градското стопанство в българските земи под османска власт според британски дипломатически документи (1800 – 1878)“. В него той представи основните тенденции в градските центрове по българските земи според източници от Министерството на външните работи в Лондон. **Проф. д.и.н. Иван Русев** запозна аудиторията с проучване на тема „Кои и колко са първите фабрики в българските земи до Освобождението (1878 г.). Опит за извороведски и историографски анализ“. В него авторът внася яснота по един дискуссионен въпрос от българското стопанско минало – кои и колко са предприятията в българските земи до Освобождението (1878 г.), които могат да бъдат класифицирани като фабрични. Като приема за критерии за определяне на дадено предприятие като фабрика четирите основни характеристики на фабричната система, дадени от авторите на оксфордската „Енциклопедия на икономическата история“, проф. Русев обосновава извода, че до Освобождението такива характеристики имат само две предприятия – фабриката за сукно, основана от Добри Желязков в Сливен през 1834 г., и вълнотекстилната фабрика на М. и Д. Гюмюшгердан (1847/1848 г.) в с. Дермендере, Пловдивско. В доклада на **Ивайло Найденов** (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) бе разгледан въпросът за „Занаятчийското производство в българските земи през погледа на братя Пулиеви (30-те – 60-те год. на XIX в.)“. Въз основата на информация от архива на братя Пулиеви, съхраняван в НБКМ – БИА,

авторът представи картината на занаятчийското производство в централната част на Балканите. В доклада си „Търговската дейност на Цвятко Радославов през втората половина на 50-те години на XIX век“ **Мариана Друмева** (Стопанска академия „Д. А. Ценов“) разкри затрудненията в дейността на фирмата след края на Кримската война (1853 – 1856). Тогава, в условията на финансова нестабилност в Османската империя и спад в търговията, Цв. Радославов обявява фалит през юли 1859 г., от който успява да се съвземе през есента на същата година. Фалитът не е умишлен, а е предизвикан от неблагоприятната икономическа конюнктура и от някои грешки и слабости в работата на фирмата. **Николай Тодоров** (Регионален исторически музей – Силистра) се сприя на въпроса за „Откупуването на данъци в Тулчански санджак през 70-те години на XIX в.“. На базата на непубликуван османски дефтер от 1873 г. той реконструира практиките при откупуването на данъци в Тулчански санджак и разкри участието на местното българско население в откупуването на данъци, формите за това участие, както и деловите мрежи и контакти, установени помежду им. **Росица Златинска** (Университет за национално и световно стопанство) говори за „Нормативни документи за дейността на земеделските каси от Освобождението до края на XIX век“. Тя разгледа Устава на Земеделските каси от 1878 г., Правилника за Земеделските каси от 1889 г. и особено важния нормативен документ – Закон за Земеделските каси от 1894 г., както и допълнението му от 1897 г.

Вторият панел на тема „Градското стопанство – глобални и национални аспекти“ с модератор доц. д.и.н. Пенчо Д. Пенчев започна с доклада на **д-р Петър Стоянов** (Университет за национално и световно стопанство) на тема „Вавилонската култура – генезисът на първичния дълг и висшите финанси“. В него авторът доразви тезата на американския антрополог Дейвид Грейбър за дълга като най-стария способ за финансови трансакции. В доклада си „Градове и номади в Дешт-и Кипчак и степната периферия“ **д-р Константин Голев** (Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и университет „Улудаг“, Бурса, Турция) фокусира вниманието върху икономическите взаимоотношения между доминираните от кумано-кипчаките централноазиатски и източноевропейски степи и разположените в непосредствената им периферия градски центрове. **Тея Пенева** (Университет за национално и световно стопанство) представи изследване на тема: „Париж – център на световните търговски изложения през първата половина на XX в.“. В него се проследяват изложенията във френската столица от 1900 г. до 1940 г., които я превръщат в средище на търговия, култура и иновации. В доклада си **д-р Момчил Маринов** (исторически музей „Искра“ – Казанлък), озаглавен „Към развитието на етеричномаслените култури в българското стопанство през 30-те години на XX век“, разкри тенденциите в развитието на този специфичен бранш в българското стопанство, както и търговията с производни продукти, основно

розово масло и конкreti. **Доц. д-р Марко Димитров** (Университет за национално и световно стопанство) изнесе доклад на тема „Индустрия, протоиндустриализация, индустриализация (по въпроса за съдържанието на понятията)“. В него той даде своя интерпретация и оценка на историята на икономическото развитие на България след създаването на третата Българска държава до 1944 г., и по-специално – на процесите в индустриалния сектор на нейната икономика. **Доц. д-р Лиляна Велева** (Университет за национално и световно стопанство) разгледа проблема „Индустриализация и урбанизация в България (1944 – 1989). Дискусионни аспекти“. Тя разкри общите параметри (в статистически данни) на индустриализацията и посочи, че в хода на извършването ѝ протичат интензивни процеси на миграция и урбанизация с мащабни икономически, социални и културни последици. Авторът очерта и някои от най-обсъжданите и дискусионни тези по този проблем в научната литература.

Третият панел „Градът като територия на стопанска дейност“ с модератор проф. д-р Петко Петков се откри с доклад на **доц. д-р Гергана Георгиева** (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“) на тема: „Икономиката на малките български градове в средата на XIX в. (данни от османските регистри на Трявна, Лясковец и Арбанаси)“. В него тя осветли някои малко познати страни от градската икономическа история и най-вече пълната картина на професионалната и производствената структура на градските центрове през 40-те години на XIX век. **Д-р Светла Атанасова** (Регионален исторически музей – В. Търново) представи изследване „Лясковец. Занаяти и търговия през Възраждането“. В стопанския облик на Лясковец най-голямо значение имат копринарството, лозарството и градинарството. Основен двигател на икономическото развитие са местните търговци и крупни земевладелци. **Даниела Цонева** (Регионален исторически музей – Габрово) изнесе доклад на тема „Приносът на Габрово – от възрожденските занаяти до индустрията на Новото време (по документи от XIX век, съхранявани в РИМ – Габрово)“. Тя констатира, че след 1878 г. габровци съумяват да приложат натрупания предосвободенски производствен и технически опит – модернизират някои производства и създават нови. В доклада „Национално или имперско? Човешкият капитал и икономиката на Русчук на границата на две епохи (1864 – 1880)“ **Кристиян Вълчев** (Русенски университет „Ангел Кънчев“ – Русе) проследи развитието на занаятите, строителството и промишлеността през отделните времеви отрязъци, обособени от структуроопределящи и фактороопределящи характеристики. **Д-р Боряна Антонова** (Икономически университет – Варна) говори на тема „Модернизацията на града „от горе надолу“ – случаят с българската жп концесия от втората половина на XIX в.“. Тя представи българските търговци от Шумен, кандидатствали през 1857 г. за концесия на жп линията Русе – Варна. **Петър Добрев** (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) изнесе доклад на тема „Родът Холевич и Котел – от протоиндустрия към земеделие“.

В него авторът разкри начина, по който Холевич натрупват богатство по пътя на „котленското овцевъдство“ и карабаджийството в последните години на османското управление и трансформирането му в различни сфери и райони след Освобождението.

Четвъртият панел – „Градът като територия на стопанска дейност“, бе с модератор доц. д-р Евгени Костов. **Доц. д-р Маргарита Маринова** (Международно висше бизнес училище – гр. Ботевград) изнесе доклад на тема „Към въпроса за промяната в ролята на река Дунав и на крайдунавските градове във външната търговия на България (1878 – 1912)“. В нея тя заключава, че преориентацията в посоката на българската външна търговия от Дунав към Черно море след Освобождението е обусловена от важни икономически и политически съображения, но заедно с това акцентира на някои условия, които придават стабилност на външнотърговския път по Дунав и съхраняват предпоставките за по-добри перспективи пред него в бъдеще. **Емилия Вачева** (СА „Димитър А. Ценов“) говори за „Развитието на занаятите в град Свищов в периода от Освобождението до края на XIX в.“. Авторът проследи отражението на настъпилите социално-икономически промени след Освобождението, вследствие на които занаятчийското производство в града се реструктурира и адаптира към новите условия. **Д-р Димитър Христов** (Институт за исторически изследвания – БАН) изнесе доклад на тема „Градското стопанство на Охрид през XIX – XX в.“. В него той разгледа стопанската структура на възрожденския Охрид, изключителната роля на кожухарството и кожухарския еснаф в градския живот през XIX в., кризата на занаятчийството в края на века, използването на водните ресурси на Охридското езеро през първата половина на XX в., индустриализацията в периода на социалистическа Югославия, възхода на туристическия сектор и очерта стопанските перспективи и проблеми пред днешните охридчани. **Доц. д-р Евгени Костов** представи проучване на тема „Вторият държавен съд (1910 – 1914) за строителни „закононарушения“, извършени в Софийска община“. Авторът направи заключение, различно от това на Държавното обвинителство, а именно, че няма юридически основания бившият министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията Ив. Халачев да бъде подведен под съдебна отговорност. **Д-р Ивайло Начев** (Институт по балканистика с център по тракология – БАН) говори за „Софийските фабрики в пространството на столичния град до Втората световна война“. В доклада се очертаха основните тенденции в разполагането на индустриалните предприятия и въздействието им върху цялостното устройство развитие на града.

По време на конференцията се проведе дискусия за изясняване на принципите и организацията по изготвянето на библиография на българската стопанско-историческа литература – една от основните бъдещи дейности на ЦСИИ.

След преработване и допълнение вследствие проведените на конферен-

цията дискусии и след рецензиране докладите вече са отпечатани в самостоятелен сборник, с който се слага началото на една нова научна периодика – „Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания“. Целта на членовете на Центъра и организатори на конференцията е след време този периодичен сборник да се превърне в реферирано според международните стандарти научно издание, поради което в неговия редакторски борд са привлечени авторитетни учени от страната и чужбина.

**SCIENTIFIC CONFERENCE “THE URBAN ECONOMY
IN THE BULGARIAN LANDS THROUGH THE AGES”
(UNIVERSITY OF ECONOMICS – VARNA)**

✉ **Ms. Emilia Vacheva**

D. A. Tzenov Academy of Economics
2, Em. Chakarov St.
5250 Svishtov, Bulgaria
E-mail: emilia.vacheva@abv.bg